

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Chief Economist
Directie Algemene Economische
Politiek

Auteur
[Redacted]

Datum
29 maart 2022

Kenmerk
CE-AEP / 22133695
BHM 22133853

Kopie aan
[Redacted]

Bijlage(n)

nota

Langetermijnvisie coronasteun

Parafenroute

[Redacted signature area]

Aanleiding

- Eind februari heeft het kabinet bekendgemaakt dat het generieke steunpakket niet wordt verlengd naar het tweede kwartaal van 2022, en daarbij een doorkijkje geboden naar steun op de lange termijn.
- In voorliggende brief informeert het kabinet de Kamer over die langetermijnvisie, aansluitend op de langetermijnvisie op corona, zoals ook aan de Kamer gestuurd. Daarnaast gaat de brief in op de aanpak van problematische schulden als gevolg van corona.

Geadviseerd besluit

Uw akkoord wordt gevraagd op de volgende beslispunten:

- Instemmen met agendering in de ministerraad van bijgevoegde brief aan de Tweede en Eerste Kamer.

Kernpunten

- In de toekomst zal beleid rondom corona niet meer primair gevoerd worden vanuit de zorg, maar met twee gelijkwaardige doelen: sociaal-maatschappelijke continuïteit/vitaliteit en toegankelijkheid van de gehele zorgketen voor iedereen. Het uitgangspunt wordt dat de samenleving open is.
- Generieke steun was verstandig, maar nu niet meer: de baten van generieke steun nemen af en de kosten nemen toe. Generieke steun staat economische dynamiek in de weg, komt niet altijd op de goede plek terecht en gaat gepaard met grote budgettaire uitgaven.
- Omwille van bovenstaande zal in de meeste scenario's voor het verloop van corona geen steun meer worden geboden.

Ontvangen BBR

Alleen in het worst-case scenario kan bij langdurige en volledige sluitingen sprake zijn van het bieden van steun, bij voorkeur met gerichte en sectorale instrumenten. Hierbij wordt meegewogen in welke mate ondernemers kunnen anticiperen op contactbeperkende maatregelen en in welke mate ondernemers zich kunnen aanpassen.

- Hoewel de economie aantrekt kan de komende tijd voor sommige burgers en bedrijven alsnog moeilijk zijn, bijvoorbeeld vanwege problematische schulden als gevolg van de coronacrisis. Het kabinet houdt de schuldensituatie intensief in de gaten en verkent nadere opties om ondernemers te ondersteunen.

Toelichting

Overwegingen coronasteun op lange termijn

- Mede dankzij de steunpakketten staat de economie er goed voor. De werkloosheid is laag en de economie groeit. Tegelijkertijd zijn er de komende tijd natuurlijk wel nog risico's, ook vanwege de oorlog in Oekraïne. Dat uit zich ook in oplopende energieprijzen. Daarbij wordt opgemerkt dat de oorlog in Oekraïne in economische zin van andere aard is dan de coronacrisis. De gevolgen van de oorlog in Oekraïne staan dan ook los van die van de coronacrisis.
- Zoals uiteengezet in de brief over de algemene langetermijnvisie op corona wordt omgeschakeld van beleid geënt op de zorg naar een breder perspectief met twee gelijkwaardige doelen: sociaal-maatschappelijke continuïteit/vitaliteit en toegankelijkheid van de gehele zorgketen voor iedereen, met een open samenleving als uitgangspunt. Steun ligt daarom minder voor de hand.
- Generieke steun was verstandig, maar is dat niet meer. Dit heeft te maken met drie nadelen van generieke steun:
  - Lange perioden van overheidssteun staan economische dynamiek in de weg, waardoor de economie minder toegerust is op de toekomst. Dynamiek zorgt voor groei en is nodig om maatschappelijke uitdagingen zoals de klimaat- en energietransities tot een succes te brengen.
  - De steun komt niet altijd op de goede plek terecht. In sommige gevallen hebben steunmaatregelen ook omzetverliezen vergoed die niet gerelateerd zijn aan contactbeperkende maatregelen.
  - Het steunpakket heeft een toenemend beslag op de overheidsfinanciën. Dit gaat ten koste van andere publieke uitgaven en/of vergroot de staatsschuld.

Uitgangspunten coronasteun op lange termijn

- Van bedrijven wordt in de toekomst verwacht dat ze zich aan de meeste contactbeperkende maatregelen kunnen aanpassen zonder steun. Dit past ook bij het voornemen om met sectoren in gesprek te gaan over de vormgeving van preventieve en contactbeperkende maatregelen.
- Er worden vier, mede op de WRR en KNAW gebaseerde, scenario's onderscheiden: Verkoudheid, Griep+, Continue strijd en Worst case. De brief gaat in op de vraag in welke scenario's steun zal worden overwogen.

In de eerste twee scenario's is slechts sprake van niet-verplichte voorzorgsmaatregelen. Alleen in het ernstigste scenario wordt steun overwogen o.b.v. langdurige en volledige sluiting.

- Twee belangrijke uitgangspunten bij de afweging rondom steun zijn anticipatie en aanpassing.
  - Ondernemers moeten kunnen anticiperen op contactbeperkende maatregelen. Middels het schetsen van scenario's en bijbehorende maatregelen wordt meer voorspelbaarheid ingebouwd voor ondernemers. Evenwel vraagt een onvoorspelbaar virus altijd om flexibiliteit en wendbaarheid.
  - Het moet voor ondernemers mogelijk zijn zich aan te passen aan de gevolgen van contactbeperkende maatregelen.
- Indien steun in uitzonderlijke omstandigheden toch geboden is, wordt gerichte en bij voorkeur sectorale steun overwogen. De komende periode wordt onderzocht welke beleidsopties er zijn om op de middellange termijn steun af te bakenen op sectoren of activiteiten. In de loop van de zomer van 2022 zijn naar verwachting de eerste onderzoeksresultaten beschikbaar.
- Het kabinet zorgt ervoor dat er instrumentarium voorhanden is als steun geboden is, bij voorkeur met gerichte en sectorale instrumenten.

Problematische schulden

- Mede vanwege de goede stand van de economie is de verwachting voor veel ondernemers dat opgebouwde schulden te overzien zijn en geen grote problemen zullen opleveren. De beschikbare data over de omvang van het probleem geven momenteel een gemengd beeld. Zo kampt een deel van de ondernemers met problematische schulden.
- Er staat reeds een uitgebreid instrumentarium klaar om ondernemers met problematische schulden te ondersteunen. De Kamer van Koophandel werkt aan informatievoorziening voor ondernemers, er wordt gewerkt aan grondslagen om een casuïstiektafel mogelijk te maken en de overheid stelt zich als schuldeiser coulant op. Ook zet het kabinet in op het kansrijker maken van onder meer minnelijke saneringsakkoorden. Ondernemers die privé aansprakelijk zijn voor zakelijke schulden kunnen zich tot gemeenten wenden voor schuldhulpverlening. De Wet Homologatie Onderhands Akkoord (WHOA) helpt ondernemingen om een akkoord met schuldeisers tot stand te brengen.
- Om meer grip op de situatie te krijgen wordt aanvullend op bovenstaande extra ingezet op het beter integraal monitoren van schuldenproblematiek. Ook start het kabinet met verkenningen naar drie pilots:
  - Een verbreding van de al gestarte pilot 'toevoeging verzoek Wet sanering natuurlijke personen (Wsnp)'. In deze verkenning wordt bekeken of Wsnp-bewindvoerders ook voor ondernemers met problematische conoraschulden een aanvraag kunnen doen voor toelating tot de Wsnp.
  - Een pilot waarbij ondernemers met problematische schulden voor hulp rechtstreeks contact kunnen opnemen met een Wsnp-bewindvoerder.

- Een pilot voor de verbreding van het waarborgfonds saneringskredieten voor ondernemers.

Chief Economist
Directie Algemene Economische
Politiek

Kenmerk
CE-AEP / 22133695